

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/28/99

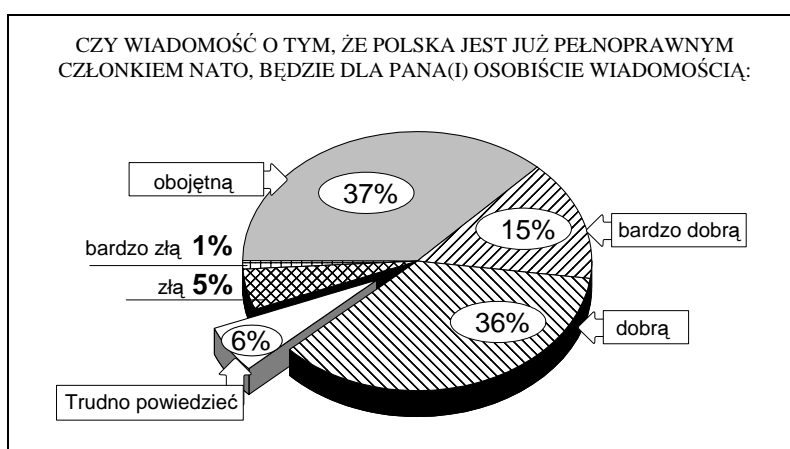
W PRZEDDZIEŃ PRZYSTĄPIENIA DO NATO

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ Informację o tym, że Polska stała się oficjalnie pełnoprawnym członkiem Paktu Północnoatlantyckiego, co drugi badany potraktuje jako **osobiście** dobrą wiadomość, a tylko dla 6% będzie ona zła.

- ◆ Przyjęciem Polski do NATO będą najbardziej usatysfakcjonowani respondenci z wyższym wykształceniem (70%), uczniowie i studenci (69%), a także robotnicy wykwalifikowani (66%) i osoby pracujące na własny rachunek (64%).
- ◆ Do członkostwa Polski w NATO najbardziej niechętnie odnoszą się rolnicy, wśród których więcej niż co czwarty (29%) określa to jako wiadomość złą, a tylko 15% - jako dobrą. Można przypuszczać, że w ten sposób grupa ta wyraża generalnie swój negatywny stosunek do procesów integracyjnych z Zachodem.

Już tylko tygodnie dzielą nas od chwili, gdy Polska stanie się oficjalnie pełnoprawnym członkiem Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego. Przystąpienie do tego sojuszu cieszy się poparciem nie tylko wszystkich liczących się sił politycznych w Polsce, ale także zdecydowanej większości Polaków. Gdy sprawa ta nie była jeszcze ostatecznie przesądzona, niemal trzy czwarte badanych (73%) uważało dążenie do członkostwa w NATO za najkorzystniejszą politykę z punktu widzenia bezpieczeństwa kraju, a ponad trzy czwarte (80%) deklaroowało, że w razie przeprowadzenia referendum w tej sprawie opowie się za wstąpieniem Polski do NATO¹.

Z jakimi więc uczuciami przyjęty będzie moment, gdy na maszcie przed Kwaterą Główną NATO zawiśnie wśród innych flaga Polski? Zapytaliśmy o to w naszym lutowym sondażu².

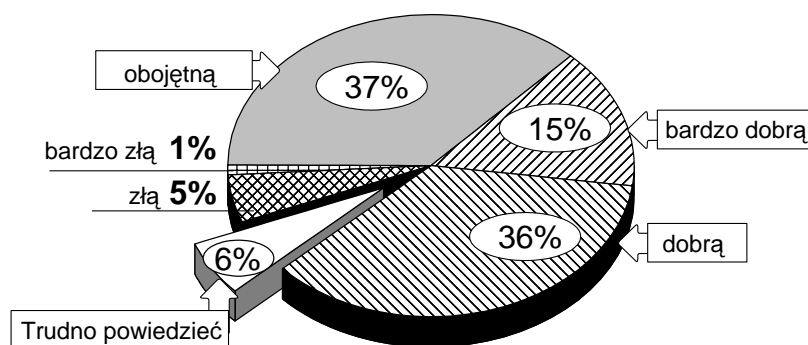
TO BĘDZIE DOBRA WIADOMOŚĆ

Okazało się, że ponad połowa badanych ma do sprawy wstąpienia Polski do NATO stosunek osobisty, przy czym tylko mniej więcej co szesnasty deklaruje odczucia negatywne, a co drugi - pozytywne. Ponad jedna trzecia ogółu ankietowanych ma do tej kwestii - z osobistego punktu widzenia - stosunek obojętny.

¹ Por. komunikat CBOS „Polacy wobec NATO”, lipiec ‘97.

² Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (105) przeprowadzono w dniach 4 - 9 lutego ‘99 na liczącej 1111 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

RYS. 1. CZY WIADOMOŚĆ O TYM, ŻE POLSKA JEST JUŻ PEŁNOPRAWNYM CZŁONKIEM NATO, BĘDZIE DLA PANA(I) OSOBIŚCIE WIADOMOŚCIĄ:

Mimo ogólnie pozytywnego stosunku wobec wstąpienia Polski do NATO, można zauważyć jednak pewne różnice w stopniu akceptacji tego faktu. Najbardziej pozytywne nastawienie deklarują osoby z wyższym wykształceniem (70%), uczniowie i studenci (69%) oraz robotnicy wykwalifikowani (66%) i badani pracujący na własny rachunek (64%)³. Występują też pewne różnice demograficzne - najbardziej pronatowscy są ludzie młodzi (60%) oraz mieszkańcy wielkich miast (63%). Natomiast najbardziej negatywnym lub obojętnym stosunkiem wyróżniają się rolnicy - dla ponad jednej czwartej z nich będzie to wiadomość zła, więcej niż co drugi zaś przyjmie ją obojętnie. Wśród ogółu mieszkańców wsi stosunek do wejścia Polski do NATO jest lepszy niż wśród rolników, ale gorszy niż wśród mieszkańców miast - obojętność równoważy się w tej grupie ze stosunkiem pozytywnym, a co dziesiąty mieszkaniec wsi sądzi, iż będzie to zła wiadomość.

W tym przypadku jest to najprawdopodobniej swoiste uogólnienie negatywnej postawy wobec Unii Europejskiej na jakąkolwiek integrację z Zachodem. Rolnicy są bowiem równocześnie jedyną grupą społeczną, w której przeciwnicy integracji z UE przeważają nad zwolennikami⁴. Można przypuszczać, że negatywna postawa wobec gospodarczej integracji z Zachodem przerodziła się u części z nich w obojętną, a nawet negatywną postawę także wobec integracji polityczno-militarnej. Innymi słowy - „eurosceptycyzm” zrodził „natosceptycyzm”.

³ Zob. tabele aneksowe.

⁴ Por. komunikat CBOS „Na drodze do Unii Europejskiej”, styczeń '99.

Emocjonalny stosunek do członkostwa Polski w NATO jest także w pewnym, choć niewielkim, stopniu uzależniony od poglądów politycznych. Ponad dwie trzecie badanych o orientacji prawicowej stwierdza, że wiadomość o ostatecznym przyjęciu Polski do sojuszu będzie dla nich osobiście wiadomością dobrą, a tylko jedna czwarta deklaruje obojętność wobec tego faktu. Badani określający swoje poglądy jako lewicowe bądź centrowe są nieco bardziej wstrzemięźliwi - ponad jedna trzecia z nich wyraża obojętność, a co drugi - stosunek pozytywny. Należy jednak podkreślić, że w deklarowaniu stosunku niechętnego nie ma w zasadzie różnic między tymi grupami. Natomiast osoby nie potrafiące określić swoich poglądów politycznych najczęściej wyrażają obojętność wobec tej sprawy.

Zróznicowania te w pewnym stopniu przenoszą się także na elektoraty partyjne. Oto jaki stosunek do wstąpienia Polski do NATO deklarują zwolennicy poszczególnych partii i ugrupowań politycznych:

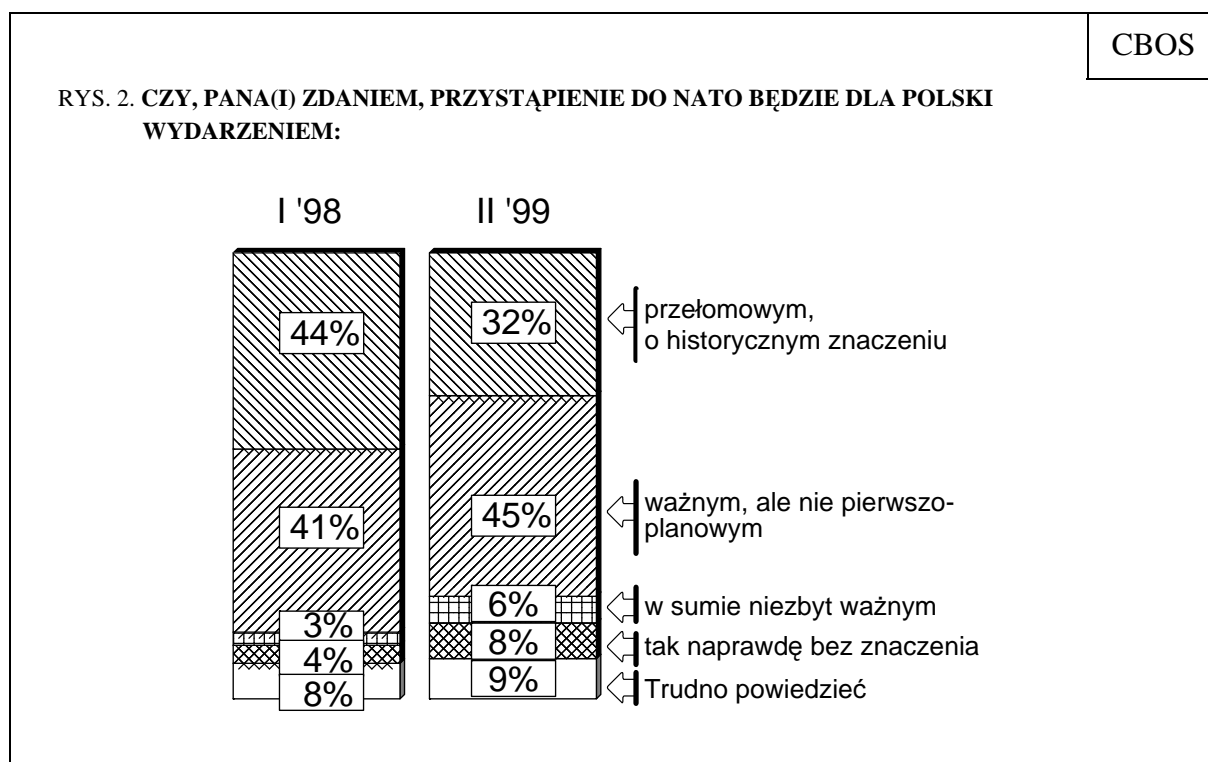
Tabela 1

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Wiadomość o tym, że Polska jest już pełnoprawnym członkiem NATO, będzie dla Pana(i) osobiście wiadomością:			
	dobłą	obojętną	złą	Trudno powiedzieć
	w procentach			
AWS	75	20	3	2
PSL	33	41	14	12
SLD	49	40	7	4
UP	59	36	3	2
UW	78	19	3	0
Niezdecydowani	39	41	6	14
Nie zamierzający głosować	41	44	6	9

Wstąpienie Polski do Paktu Północnoatlantyckiego szczególnie dobrze przyjmowane jest przez zwolenników partii tworzących koalicję rządową. W elektoracie SLD również przeważa nastawienie pozytywne, choć niewiele mniej zwolenników tego ugrupowania deklaruje obojętność. W grupie potencjalnych wyborców PSL dominuje stosunek obojętny, jednak równocześnie w elektoracie tym stosunkowo dużo osób deklaruje niechęć do tego faktu. Wśród badanych nie identyfikujących się z żadnym ugrupowaniem politycznym postawy są podzielone pomiędzy odczucia pozytywne i obojętność.

OCENA ZNACZENIA PRZYJĘCIA POLSKI DO NATO

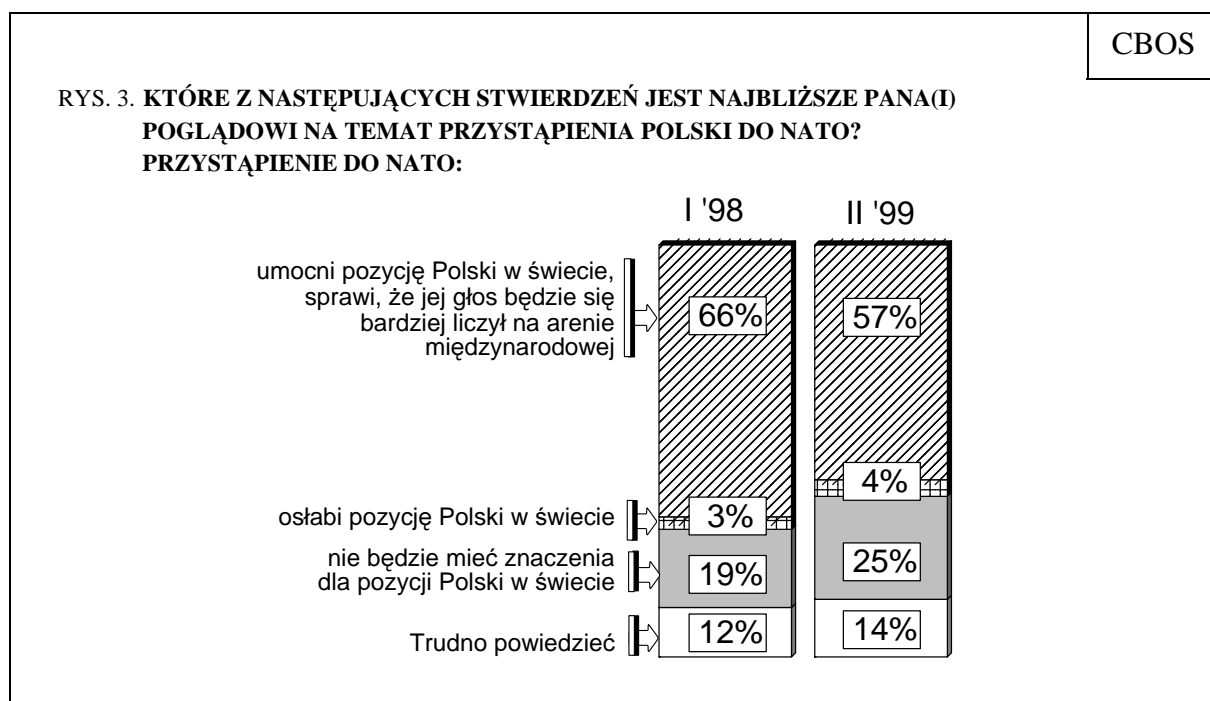
Rok temu badani oceniając znaczenie przystąpienia naszego kraju do NATO dzielili się na dwie niemal równoliczne grupy. Pierwsza z nich to osoby sądzące, iż będzie to wydarzenie przełomowe w sensie historycznym, druga zaś - ci, którzy uważali je za wydarzenie ważne, ale nie pierwszoplanowe. Obecnie dość wyraźną przewagę zyskała druga opcja. Jednocześnie podwoiła się liczba tych, którzy nie przywiązują do tego wydarzenia większej wagi.

Generalnie można więc powiedzieć, że obecnie, niemal dosłownie w przededniu wejścia Polski do NATO, wydarzenie to nieco spowszedniało Polakom, którzy przypisują mu mniejsze znaczenie niż przed rokiem. Prawie dla połowy badanych jest ono ważne, choć nie pierwszoplanowe. Zmalała natomiast liczba tych, którzy uważają to za wydarzenie o przełomowym znaczeniu.

Opinie o wadze przystąpienia do sojuszu, podobnie jak przed rokiem, są w bardzo niewielkim stopniu zróżnicowane zarówno przez cechy demograficzne ankietowanych, jak i wyznaczniki ich położenia społecznego czy też poglądy polityczne. Pewnym novum jest dająca się zauważyć obecnie wśród rolników wyraźna tendencja do nadawania temu wydarzeniu mniejszej rangi niż w innych grupach. Tylko 15% wśród nich uważa to za wydarzenie przełomowe, a z drugiej strony 13% odpowiedziało, iż jest ono „tak naprawdę bez znaczenia”.

Także z punktu widzenia pozycji Polski w świecie badani przypisują obecnie wejściu do NATO nieco mniejszą wagę niż przed rokiem.

WSTĄPIENIE DO NATO A BEZPIECZEŃSTWO I NIEPODLEGŁOŚĆ KRAJU

W ciągu minionego roku nasilił się w pewnym, choć niewielkim, stopniu krytycyzm wobec znaczenia wejścia Polski do NATO dla spokoju i stabilizacji w Europie i bezpieczeństwa kraju.

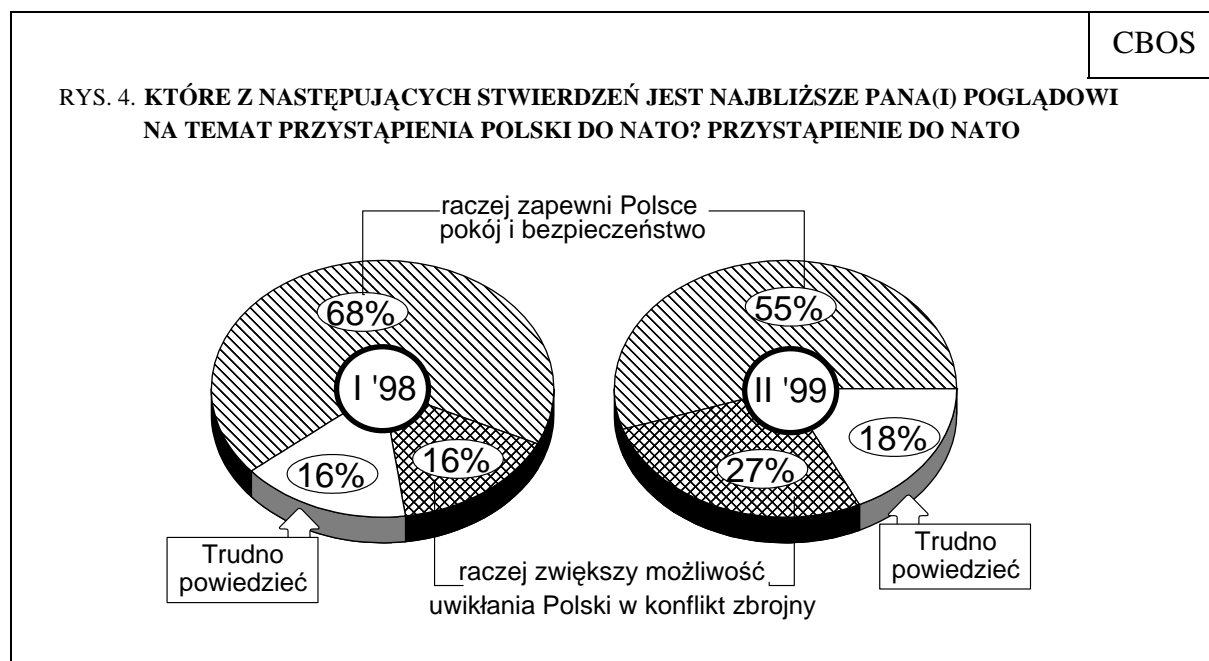
Tabela 2

Które z następujących stwierdzeń jest najbliższe Pana(i) poglądowi na temat przystąpienia Polski do NATO?	Wskazania według terminów badania				
	I '94	I '96	I '97*	I '98	II '99
	w procentach				
Przystąpienie Polski do NATO raczej przyczyni się do zwiększenia spokoju i stabilizacji w Europie	59	66	68	65	57
Przystąpienie Polski do NATO raczej przyczyni się do zwiększenia napięcia i niepewności w Europie	16	14	17	16	21
Trudno powiedzieć	25	20	15	19	22

* Do czerwca '97 pytanie brzmiało: *Czy, Pana(i) zdaniem, przyjęcie Polski do NATO przyczyni się do:*
 1) zwiększenia spokoju i stabilizacji w Europie czy też 2) zwiększenia napięcia i niepewności w Europie?

Od kilku lat wśród badanych zdecydowanie przeważa przekonanie, że członkostwo Polski w Pakcie będzie czynnikiem stabilizującym sytuację w Europie. Jednak w ciągu minionego roku przekonanie to nieco osłabło.

Ponad połowa społeczeństwa - znacznie mniej niż przed rokiem - postrzega członkostwo w NATO jako gwarancję pokoju i bezpieczeństwa kraju. Jednak równocześnie nastąpił wyraźny wzrost liczby osób przekonanych, że krok ten zwiększy możliwość uwikłania Polski w konflikt zbrojny. Można przypuszczać, że jest to spowodowane dość prawdopodobną interwencją sił NATO w Kosowie.

Pojawiają się opinie, że członkostwo w Pakcie Północnoatlantyckim będzie nową formą podporządkowania Polski obcemu mocarstwu. Przed rokiem osoby podzielające tę opinię były w mniejszości. Obecnie zdania na ten temat są podzielone.

Tabela 3

Które z poniższych stwierdzeń jest najbliższe Pana(i) poglądowi na temat przystąpienia Polski do NATO?	Wskazania według terminów badań		
	I '98	VI '98	II '99
	w procentach		
Przystąpienie do NATO raczej będzie gwarancją niepodległości Polski	56	49	41
Przystąpienie do NATO raczej będzie nową formą podporządkowania Polski obcemu mocarstwu	30	36	42
Trudno powiedzieć	14	15	16

Trzeba jednak zwrócić uwagę, że postrzeganie udziału Polski w Pakcie Północnoatlantyckim jako formy podporządkowania obcemu mocarstwu, jak również obawa, iż zwiększy to możliwość uwikłania Polski w konflikt zbrojny, nie wiąże się automatycznie z negatywnym stosunkiem do wstąpienia Polski do sojuszu. Pokażna bowiem część badanych zgadzających się z tymi poglądami jednocześnie wyraża osobiste zadowolenie z przystąpienia Polski do NATO.

Tabela 4

Przystąpienie do NATO będzie raczej:	Wiadomość o tym, że Polska jest już pełnoprawnym członkiem NATO, będzie dla Pana(i) osobiście wiadomością:			
	dobrą	obojętną	złą	Trudno powiedzieć
	w procentach			
– gwarancją niepodległości Polski	79	19	-	2
– nową formą podporządkowania Polski obcemu mocarstwu	32	51	12	5
Trudno powiedzieć	31	46	1	22
– zapewni Polsce pokój i bezpieczeństwo	71	25	2	2
– zwiększy możliwość uwikłania w konflikt zbrojny	28	54	13	5
Trudno powiedzieć	26	48	4	22

Przekonanie, że udział Polski w NATO jest raczej gwarancją niepodległości niż formą podporządkowania obcemu mocarstwu, podzielają przede wszystkim ankietowani z wyższym lub - nieco rzadziej - średnim wykształceniem oraz deklarujący prawicowe poglądy polityczne. Przeważa ono zdecydowanie wśród zwolenników Unii Wolności, a także - choć w mniejszym stopniu - wśród sympatyków AWS i Unii Pracy. Popieraniu poglądu przeciwnego sprzyjają poglądy lewicowe, przeważa on także wśród zwolenników PSL i SLD, oraz, choć nieznacznie, wśród nie zamierzających brać udziału w wyborach.

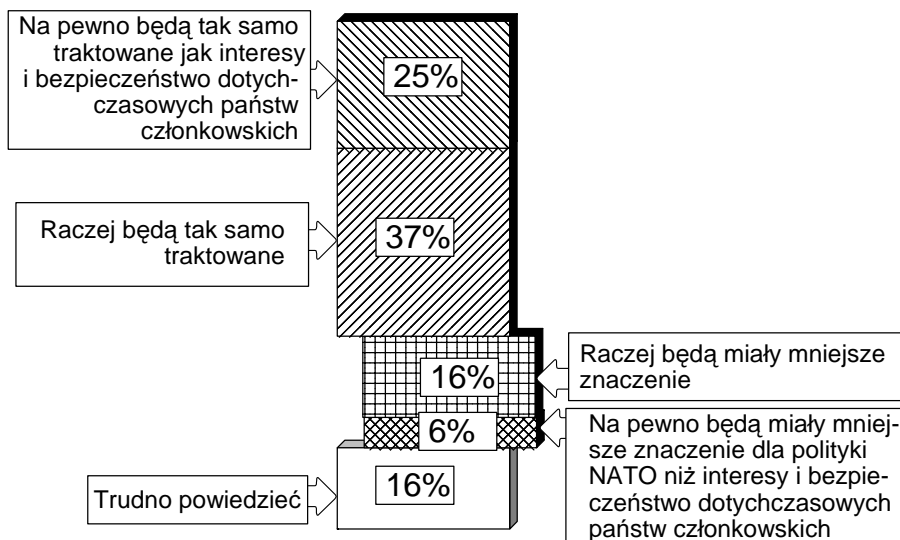
Tabela 5

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Przystąpienie Polski do NATO będzie raczej:		
	gwarancją niepodległości Polski	nową formą podporządkowania Polski obcemu mocarstwu	Trudno powiedzieć
	w procentach		
AWS	55	31	14
PSL	21	56	23
SLD	31	54	15
UP	54	43	3
UW	80	12	8
Niezdecydowani	38	33	29
Nie zamierzający głosować	38	44	18

Pojawiały się wątpliwości, czy po przyjęciu do Paktu Północnoatlantyckiego Polska będzie równoprawnym członkiem tego sojuszu, czy też stanie się, jak to określano, członkiem „drugiej kategorii”?

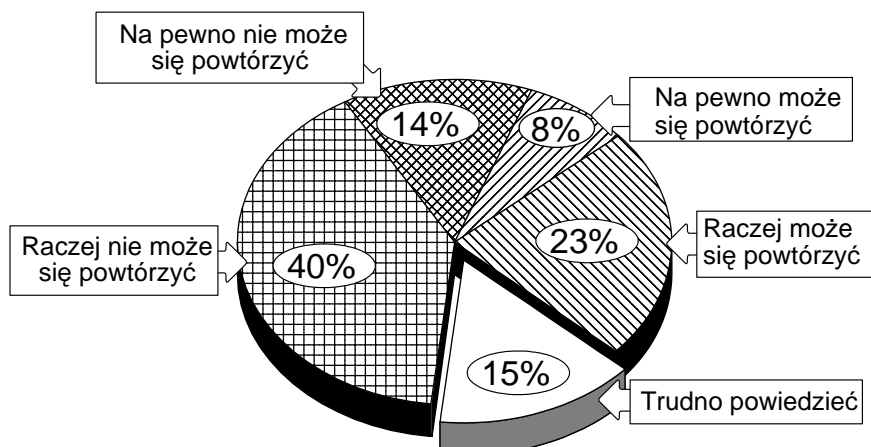
Większość badanych (62%) jest zdania, że będziemy traktowani tak samo jak dotychczasowe państwa członkowskie. Obawy, że możemy być w NATO członkiem „drugiej kategorii”, wyraża 22% ankietowanych. Są one mniej więcej równomiernie rozłożone w badanej populacji. Wyjątek stanowią robotnicy niewykwalifikowani i rolnicy, wśród których takie obawy występują nieco częściej niż w innych grupach. Z drugiej strony szczególnie rzadko pojawiają się one wśród uczniów i studentów oraz osób pracujących na własny rachunek. Także prawicowe poglądy polityczne idą w parze z rzadszym występowaniem takich obaw.

RYS. 5. CZY SĄDZI PAN(I), ŻE PO WEJŚCIU DO NATO INTERESY I BEZPIECZEŃSTWO POLSKI BĘDĄ TAK SAMO TRAKTOWANE JAK INTERESY I BEZPIECZEŃSTWO DOTYCHCZASOWYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, CZY TEŻ BĘDĄ MIAŁY DLA POLITYKI SOJUSZU MNIejsze ZNACZENIE?

W związku z oparciem bezpieczeństwa Polski na sojuszu militarnym z Zachodem przytaczany bywa argument historyczny, dotyczący okresu II wojny światowej, gdy Zachód zawiódł oczekiwania Polski. Zadaliśmy więc także pytanie o stosunek do takiej analogii historycznej.

RYS. 6. WYRAŻANE SĄ OPINIE, ŻE CHOCIAŻ PRZED II WOJNĄ ŚWIATOWĄ POLSKA TEŻ BYŁA ZWIĄZANA SOJUSZAMI WOJSKOWYMI Z NIEKTÓRYMI PAŃSTWAMI ZACHODU, WE WRZEŚNIU 1939 ROKU WALCZYLIŚMY PRAKTYCZNIE W OSAMOTNIENIU. CZY UWAŻA PAN(I), ŻE TAKA SYTUACJA MOŻE SIĘ POWTÓRZYĆ, GDY POLSKA BĘDZIE CZŁONKIEM NATO, CZY TEŻ NIE?

Nieufność wobec Zachodu wyraża niespełna jedna trzecia badanych. Częściej niż w innych grupach obserwujemy ją tam, gdzie stosunek do NATO jest bardziej wstrzemięźliwy - wśród rolników i robotników niewykwalifikowanych oraz osób o lewicowych poglądach politycznych.

W elektoratach partii i ugrupowań politycznych tylko w grupie potencjalnych wyborców PSL, podobnie jak wśród rolników, przeważa stanowisko wyrażające nieufność wobec Zachodu także w sytuacji, gdy Polska będzie formalnie członkiem NATO. Wśród zwolenników pozostałych ugrupowań politycznych, podobnie jak wśród osób nie identyfikujących się z żadną partią, przeważa przeświadczenie, że przynależność do NATO uchroni Polskę przed sytuacją podobną do tej, jaka zaistniała we wrześniu '39.

Tabela 6

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Czy sytuacja taka jak w roku 1939 może się powtórzyć?		
	Może	Nie może	Trudno powiedzieć
	w procentach		
AWS	25	59	16
PSL	43	36	21
SLD	39	51	10
UP	19	63	18
UW	11	83	6
Niezdecydowani	34	45	21
Nie zamierzający głosować	33	50	17

Zdecydowana większość badanych nie widzi potrzeby stacjonowania w naszym kraju wojsk innych państw członkowskich NATO. Interesujące jest, że znacznie częściej przeciwni stacjonowaniu wojsk NATO w Polsce są ci, którzy uważają, że mimo przynależności do NATO w razie konfliktu możemy pozostać osamotnieni.

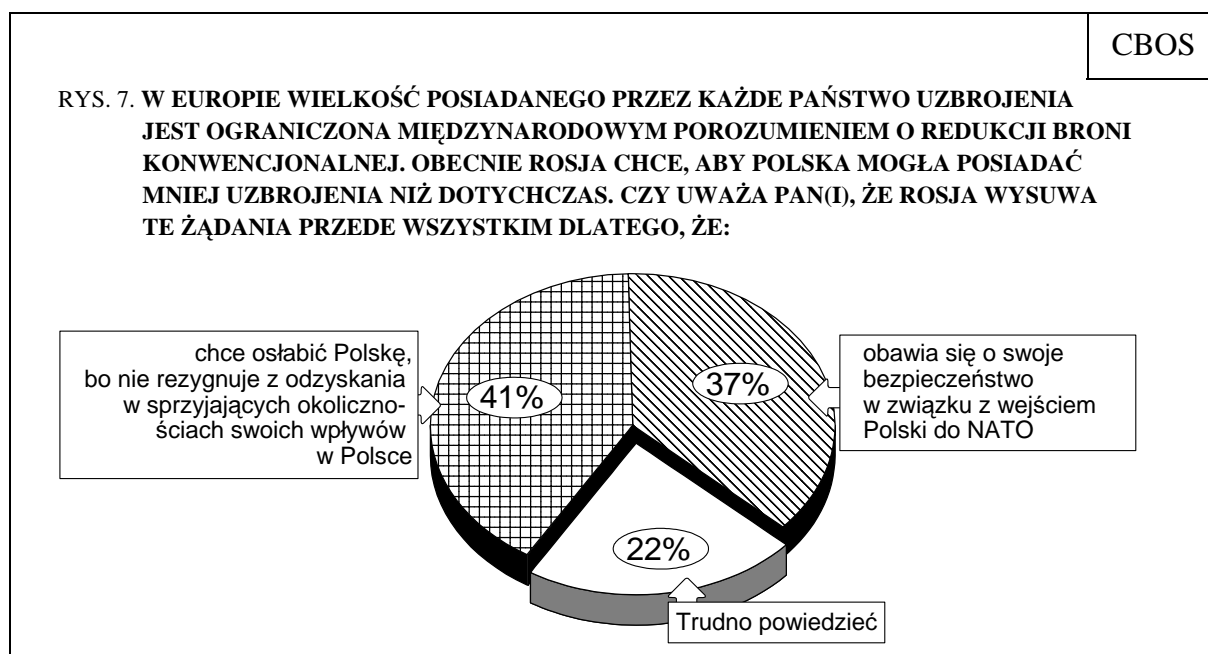
Tabela 7

Czy sytuacja taka jak w roku 1939 może się powtórzyć?	Czy w Polsce powinny stacjonować wojska innych państw członkowskich NATO?		
	Powinny	Nie powinny	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Może	22	70	8
Nie może	42	50	8
Trudno powiedzieć	16	49	35
Ogółem	32	56	12

SPRAWA RENEGOCJACJI TRAKTATU O REDUKCJI ZBROJEŃ KONWENCJONALNYCH

W omawianym sondażu poruszyliśmy także kwestię stanowiska Rosji w sprawie renegocjacji traktatu o redukcji zbrojeń konwencjonalnych w Europie.

Wśród ogółu badanych nieznacznie przeważa pogląd, że za stanowiskiem Rosji w tej sprawie kryje się chęć odzyskania w przyszłości wpływów w Polsce. Jest to jednak przewaga niewielka, pozwalająca stwierdzić, że w zasadzie zdania na ten temat są podzielone. Jest tak również w większości uwzględnianych w naszych badaniach grup społecznych i kategorii demograficznych. Wyróżniają się tylko respondenci najmłodszy (do 24 roku życia), a szczególnie ucząca się młodzież, oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla, wśród których obserwujemy wyraźną przewagę poglądu, iż Rosja obawia się o własne bezpieczeństwo.

Jednocześnie obserwujemy systematyczne zmniejszanie się ogólnego poczucia zagrożenia ze strony Rosji.

Tabela 8

Czy w najbliższym czasie Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy?	Wskazania według terminów badań						
	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98	II '99
	w procentach						
Tak	39	53	72	69	63	59	53
Nie	39	26	14	13	19	20	23
Trudno powiedzieć	22	21	14	18	17	21	24

Opinie respondentów w tej kwestii wykazują bardzo niewielkie zróżnicowanie w zależności od kryteriów społeczno-demograficznych oraz poglądów politycznych.

★

★

★

W przededniu oficjalnego przyjęcia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego obserwujemy nasilenie się krytycznych opinii o konsekwencjach tego aktu. W pewnym stopniu może to być skutkiem obecnej sytuacji, gdy waży się decyzja o zbrojnej interwencji NATO w Kosowie. Równocześnie jednak może na to wpływać postrzeganie integracji polityczno-militarnej jako części ogólnego procesu integracji z Zachodem, w tej kwestii zaś od pewnego już czasu obserwujemy nasilenie się „eurosceptycyzmu”, być może spotęgowanego obecną sytuacją w rolnictwie. Stąd właśnie rolnicy są stosunkowo najbardziej krytyczni wobec NATO - ich „eurosceptycyzm” przerodził się w „natosceptycyzm”. Nie zmienia to faktu, że co drugi Polak wyraża osobiste zadowolenie z przystąpienia naszego kraju do NATO.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI